

http://www.rusnauka.com/ESPR_2006/Philologia/8_suprun%20v.m..doc.htm

И. БУРЛАКОВА

ИМАГОЛОГИЧЕСКАЯ ПЕРСПЕКТИВА ЛИРИЗМА МИКОЛЫ ПОНЕДИЛКА (НА МАТЕРИАЛЕ ЮМОРИСТИЧЕСКИХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ПИСАТЕЛЯ).

Статья посвящена особенностям функционирования этнических автообразов, маркированных особенным лиризмом в имагологическом дискурсе прозаика-юмориста М. Понедилка. Автор статьи поставил целью доказать, что М. Понедилко значительно расширил спектр посреднических жанров, которые ретранслируют имагологические образы, сформированные диаспорной литературой в самопрезентации эмигрантским писательским сообществом образа Украины.

Ключевые слова: лиризм, имагологические образы, автообраз.

I. BURLAKOVA

IMAGOLOGICAL PERSPECTIVE OF LYRICS BY MYKOLA PONEDILOK (BASED ON MATERIAL OF HUMOUR WORKS OF THE WRITER).

The article is devoted to the specifics of functioning of ethnical autoimages, marked by special lyrics in imagological discourse of novelist-humourist M. Ponedilok. Author of the article set a goal to prove that M. Ponedilok greatly broadened spectrum of intermediary genres which retransmit imagological images, formed by diaspora literature in self representation of emigrant writing circles of image of Ukraine.

Key words: lyrics, imagological images, self image

УДК 821.161.2

Андрій ГУРДУЗ, Наталія КУЛАЙ

**КОЛІР ЯК СМИСЛ В ОРГАНІЗАЦІЇ РОМАНУ
ЛІНИ КОСТЕНКО «БЕРЕСТЕЧКО»**

У статті запропонований аналіз ключових аспектів динаміки внутрішнього світу головного героя роману Ліни Костенко

«Берестечко» крізь призму системи колористики твору. Особлива увага приділена логіці кольорового супроводження описуваного. Наголошено риси традиційного і власне авторського в використанні кольоративів у романі.

Ключові слова: колористика, семантика, відповідність, ідіостиль, суперечливість.

У слов'янському літературознавстві і мовознавстві кольоративи як найуживаніша в художній практиці група слів розглядаються насамперед у зв'язку з вивченням окремих ідіостилів, наприклад: Т. Шевченка (А. Критенко), Лесі Українки (О. Рисак, Л. Ісаєнко), В. Барки (О. Рисак-Маланій), Я. Коласа (Ю. Бабіч), А. Байстт (В. Дарененкова) та ін. Категорія кольору універсальна і сприяє пізнанню й опису майже всього розмаїття явищ об'єктивного і суб'єктивного світу; семантика кольору здатна розкрити підтекст художнього твору [7, с. 303]. Очевидно, найбільш повно естетичне навантаження кольоративи реалізують у поетичному тексті, де характерні їх використання у функції символу, причому трансформація кольору в символ реалізується вживанням кольоратива в традиційному фольклорному значенні або через надання йому авторських смислів. Узагалі дослідження кольору в філології винятково важливе, адже «...письменник використовує його ненавмисне, інтуїтивно, підсвідомо, як правило, це природна, натуральна функція» [8, с. 54]. Нині вивчення систем колористики в літературі як напрям досліджень особливо актуальний, хоча аспектно висвітлено як теоретичний його план (продуктивні розвідки в цьому руслі, зокрема, О. Рисака, Л. Генералюк), так і практичний (праці М. Гуменного, Ю. Бабіч, В. Ярмач, В. Дарененкової й деяких інших).

Яскравим прикладом синтезування ряду мистецьких сфер [3, с. 58] є малодосліджена в цьому сенсі творчість Ліни Костенко. Доробку поетеси загалом властиві багатство пластики та колористики, динамічна гра світлих і темних кольорів. У пропонованій статті робимо спробу поглиблення осягнення специфічної ролі колористики в історичному романі у віршах Л. Костенко «Берестечко» як у її знаковому, але поки

комплексно не вивченому творі; при цьому беремо до уваги, зокрема, результати першого цілісного – лінгвістичного – дослідження кольоративів у системі індивідуального стилю поетеси, виконаного Г. Губаревою [4] (в різний час аспектно порушували питання кольору в манері Л. Костенко Т. Беценко, О. Зінченко, М. Кодак, Д. Козій, В. Саєнко, Л. Ставицька й деякі інші). Принагідно зауважимо, що проблемою сучасних колористичних студій залишається недостатнє або повне неврахування літературознавцями результатів лінгвістичних досліджень і, навпаки, мовознавцями – літературознавчих, що такий недолік демонструє і названа праця Г. Губаревої [4, с. 2]. У своїй розвідці приділяємо увагу, в першу чергу, особливостям кореляції класичної семантики основних кольорів у творі поетеси та їх ситуативно-контекстуального значеннєвого наповнення; для забезпечення максимальної точності висновків аналізуємо передовсім первинний рівень колористики в романі (власне кольоративний). В об'єктиві нашого розгляду роль використаних Л. Костенко кольорів у змалюванні постаті гетьмана України Богдана Хмельницького – образу в романі надзвичайно своєрідного, в контексті характеристики якого застосовано широку палітру кольорів, починаючи з білого, кольору чистоти і миру, і закінчуючи чорним, кольором смерті, таємниці і тяжких переживань.

Аналіз «Берестечка» свідчить про важливу роль колористики в творі, зокрема, для характеристики динаміки психічного стану головного героя – гетьмана Богдана Хмельницького. Неодноразово дописуваний авторкою в складні для України часи, роман про одну з найбільших трагедій української історії в результаті тематично переріс із опису поразки козацького війська під Берестечком у філософію поразки взагалі, в розуміння, що «...поразка – це наука. / Ніяка перемога так не вчить» [6, с. 71], а відтак, і в необхідність перемоги над поразкою.

Історичні джерела свідчать про холеричний темперамент Б. Хмельницького; різкість і запальність поєднувалися в ньому з м'якістю, простота – з лукавством, доброта – з вимогливістю. Сучасники звертали увагу на тонкий розум гетьмана, вміння передбачати розвиток подій, сталеву волю, на сполучені в ньому

смівливість і обачність, принциповість і готовність до компромісу. Поза сумнівом, це була цілigna і, разом з тим, суперечлива натура, невибаглива й скромна в побуті. Задля боротьби з Польщею Хмельницький шукав спільників у Криму і Москві; татари не раз зраджували його, а в битві під Берестечком гетьман був узятий ними в полон.

Для характеристики образу гетьмана Ліна Костенко в тій чи іншій мірі використовує майже всі кольори спектру, деколи змішуючи їх і вдаючись у такий спосіб до хроматичних (спектральних, яким властиві кольоровий тон, світлота й насиченість), що сприяє точності й виразності передачі думки.

Білий колір презентований у 15 номінаціях і переважно відповідає своєму основному значенню – чистоти, шляхетності, віри; може вказувати на протиборство в думках героя сил світла і темряви [6, с. 52]. Зокрема, з семантикою білого співвідносний епізод, коли, попри невдачі, розпач, Хмельницький не втрачає надії: «Цей білий сніп душі, / який горить в людині, / його ж ніякий вітер не задме!» [6, с. 108]. Домінування білого у змалюванні картин дитинства гетьмана підкреслює чистоту його сумління: «Нікому ще не брешем. / Ні матері, ні Богу, ані самим собі» [6; 145]. Хмельницький визнає поразку як науку: ніщо так не вчить» [6, с. 71]. Проходить цей колір і в опосередкованому символізмі («В урочищі вечорами / світиться біла глина» [6, с. 27]) та, зрідка, використаний авторкою в негативних конотаціях [6, с. 65].

На противагу, білому, чорний колір приховує в собі дещо, притягує; загадковий, він асоціюється з гріхом [5, с. 448]. Під знаком саме чорного кольору триває бій на початку роману («хитає бій, як чорні терези» [6; 8]), підкресленим чорним супроводжено й інші описи («чорний сон» [6, с. 9], «як чорт кошавий на корчі, / в сорочці чорній... (Гірей. – А. Г., Н. К.)» [6, с. 17], «чорний камінь» [6, с. 18], «чорніють старі бійниці» [6, с. 27], «чорний рукав» [6, с. 29] і под.), що таких слововживань у тексті 38, і вони – згідно з європейською культурною традицією й відповідно до емотивної логіки сюжету – символізують ніч, смерть, каяття, гріх, зло, деструкцію й порожнечу. Закономірно, що у сценах змалювання депресії персонажів панівні негативні характеристики чорного. Саме в такій тональності показано

перебування Хмельницького в полоні – зовнішньо («Чорний, худий, у брудній сорочці, – / ось ваш гетьман...») [6, с. 17]) і психологічно – йдеться про його докори сумління («...І Бог згортає чорними сувоями / Твоє терпіння, виткане з біди...») [6, с. 11]), осмислення поразки («В голові у мене чорна круговерть» [6, с. 10]); притаманні тут образи і «чорного вітру смерті», і «чорного дня» [6, с. 141]. Відповідна при цьому й риторика гетьмана: «Чого живу?» [6, с. 11], і пізніше: «Занепадаю...» [6, с. 144]. Порожнеча охоплює героя, коли він дізнається про смерть молодшого сина, відчай переповноє під час поразки, упродовж перебування у фортеці: «Чекаю лиха. Звідусіль. Щомиті. / Біди чекаю. Горя. Звідусіль. / Вже зірочки на чорнім оксамиті / Чумацьким Шляхом розсипають сіль» [6, с. 129].

Богдан Хмельницький протягом роману перебуває переважно в тяжкому психічному стані, моральному занепаді, тому чорний колір є найбільш використаний, проте його домінантна роль полемічна. Крім того, варто пригадати, що, хоча нині чорний частіше сприймається як депресивний, похмурий, пригнічувальний колір, здавна він відповідав жіночності, її містичній постаті і сутності [2, с. 104].

Своєрідним є використання в романі «Берестечко» сірого кольору, який частіше супроводжує тут портретну характеристику персонажів: «...очі – / як буре небо в сірім клоччі» [6, с. 74], «обличчя в нього сіре, кам'яне». Сірий поєднує в собі протилежні якості чорного і білого, символізує, зокрема, виснаженість і втому, аспекти чужої природи і водночас прагнення стабільності й гармонії. Його використання сприяє точнішій передачі роздумів, розпачу і просвітлення героя під час перебування у фортеці (характерні в тональності, скажімо, фрагменти «Я нині вже не той» [6, с. 5], «І це ж поразка у житті не перша!» [6, с. 194], «Грішник я, ніде правди діти» [6, с. 58]).

Сірий також сигналізує про самотність. Як колір помежив'я він символічно підсилює мотив швидкоплинності часу: «сиві мої скроні» [6, с. 20], «сиві кобзарі» [6, с. 25], «сивий, я сивий» [6, с. 42], «сивий волос» [6, с. 75]. Сивий у цьому контексті є означенням зрілості, досвіду, також може вказувати на наближення старості й набувати психологічного наповнення,

пов'язуючись із поняттями горя, журби і втоми.

Л. Костенко використовує й дифузійний кольоратив: біло-сірий. Своєрідним поєднанням «біло-сірий» у тексті підкреслено протиріччя чистих начал і загрозливих передбачень: так, Хмельницький виступає «на біло-сірому коні» [6, с. 9], який, проте, належить турецькому хану (пам'ятаємо, що кінь – одна з найбільш міфологізованих тварин, яка втілює зв'язок з надприродним, асоційована одночасно зі сферами родючості і потойбіччя).

Період перебування Богдана Хмельницького в полоні, прагнення його до світлого і доброго забарвлено сріблястим кольором (8 слововживань у тексті: наприклад: «срібна порхавка шатра» [6; 8] та ін.); водночас цей колір, у своєму негативному значенні, зазвичай пов'язаний з самообманом, ілюзіями. Не дарма, очевидно, назване в прикладі шатро належить турецькому хану, який добре ставився до Хмельницького, взявши в полон, і врешті зрадив. Прикметно, що в світовій міфології сріблястий колір пов'язували зі срібною ниткою, що скріплює душу і тіло.

Червоний колір (що традиційно символізує пристрасть, максималізм почуттів, волю до перемоги, але і кров, агресію) в аналізованому романі Ліни Костенко супроводжує, як правило, описи справжніх, світлих почуттів і переживань (скажімо, героя до його коханої). Характеризуючи використання червоного кольору, відзначимо, що досить часто він залучений для зображення сонця як стрижневого образу художнього світу Ліни Костенко. І в народнопісенній, і в сучасній поетичній традиції червоний асоціативно пов'язаний з сонячним сяйвом через відчуття яскравості, блиску. Так, у пейзажних замальовках такі ознаки прямо чи опосередковано характеризують схід чи захід сонця. Показово, що в контексті враження яскравості може підсилюватися асоціативним зв'язком сонячного сяйва з блиском золота: «червоний щит призахідного сонця».

Авторка використовує відтінки червоного: зокрема, малиновий і рудий. Закономірна відмінність у творі семантики складеного червоно-жовтого кольору (6 номінацій: скажімо, «рудий мисливець» [6, с. 33]), який переважно звертає увагу читача на диявольське начало того чи іншого персонажа, проте

й увиразнює протиборство в творі сил добра і зла. Внутрішня теплота передана за допомогою малинового кольору, який символізує розкіш, додає сили, очищає розум: «вітали малиновим дзвоном» [6, с. 140].

Звертається Л. Костенко і до вогняного відтінку, жовто-оранжевого його варіанта, який відрізняють значення спрямованості вперед, сили волі, запалу. Саме вогняний відтінок презентує пристрасне кохання до Гелени: «Була як чад. В любові невтоленна. / Була як опік серця і чола. / Ото колись одна така Гелена / і до війни троянців довела» [6, с. 48]. Вогняний колір підкреслює тональність неоднозначності: «Я кохав не одну, а щасливий був тільки з нею» [6, с. 58], – наголошує герой, але при цьому зазначає: «Одне, що в Бога я просив – / щоб дав мені забудь цю жінку/ [...] / Я не ненавидів її. / Я був понижений і вбитий» [6, с. 33].

Кольором тіла, чуттєвості й емоцій, воскресіння традиційно вважається рожевий [2, с. 552], який зустрічаємо в тексті Ліни Костенко в характерному порівнянні «душа, рожева як пелюстка» [6, с. 90], – поетеса закономірно обирає тут рожевий як такий, що виражає надмірну чутливість.

Символіку сонця, тепла осені, яка забарвлює все в яскраві фарби, сполучає жовтий колір. Органічний стихії усної народної творчості в романі Ліни Костенко образ «жовтого лева» (він «...пройде по смарагдових лісах...» [6, с. 115]) як символу влади, асоційованому саме з небесним світилом, утіленням, з-поміж іншого, краси і бойового духу [5, с. 199]. За іншою концепцією, лев може символізувати поглинання, яке відноситься до символіки часу, чому в тексті «Берестечка» відповідає зміна пір року.

Не випадково наприкінці роману Богдан Хмельницький виголошує мажорне: «Я вперше ніч так добре спав і відпочив» [6, с. 156]; це відчуття свободи, радості героя аранжоване в жовтих тонах. Кольором слави, перемоги, а також символом зрілості, досвіду, мудрості, святості є золотий («золотом розшиті подушки» [6, с. 18]) (9 номінацій). В аналізованому творі в золотих тонах піднесено спогад із дитинства Хмельницького – дивний знак, який передвіщав йому гетьманування; вірогідно, в романі за значенням це один з основних кольорів. У системі

поетики «Берестечка» сонце часто асоціюється з блиском золота, що загалом традиційно для сучасної (і фольклорної) поетики; наприклад, читаємо в поетеси: «сходив сонця золотий шолом» [6, с. 56].

Видається не випадковим і закономірним не тільки частота використання в тексті аналізованого роману певних кольороназв, але й принципова відсутність окремих із них, зокрема, коричневого, асоційованого з життєвістю, що втратила активність (також див.: [1, с. 14]).

Досить часто використовує Ліна Костенко й синій колір. Глибокий, як небо, він, однак, асоціюється з депресивними виявами психіки, пригнічує, непокоїть, навіює смуток; цей колір ніби мав супроводжувати описи душевного стану головного героя, але поетеса за допомогою цього кольору звертає увагу на чистоту сумління Хмельницького («душі моєї синій чистовід» [6, с. 38]).

Помітна в романі також роль голубого кольору (2 слововживання) (наприклад: «голубий чад» [6, с. 12]), що, як і колір неба, здавна входить до сакральної символіки. У Ліни Костенко, позначаючи вільний духовний простір і зберігаючи свою символічну значущість, голубий усе-таки не відривається від реального світу. Якщо асоціативно голубий пов'язують із денним небом і спокійним морем, то синій – з небом нічним і штормовим морем [5, с. 551]. Він близький за духом синьому кольору, символізує шляхетність, ніжність, вірність і легкий сум через розуміння нетривкості прекрасного в людському житті та недосяжності вічного, як недосяжна небесна блакить [2, с. 50].

Найсуперечливіший у «Берестечку» зелений колір – любові, життя, весняного оновлення – у властивій йому фольклорній або власне авторській функції (вжито 28 разів: скажімо, «зелена полива» [6, с. 2], «зелено-синє око вітража» [6, с. 34]). Доповнює зелену гаму епітет «смарагдовий», у семантиці якого наявна позитивна емоційна оцінність: «...Ось уже й літо минає, настане осінь. Жовтий лев / пройде по смарагдових лісах...» [6, с. 34].

Цікавим і неоднозначним є образ «зеленого коня» – символу природи, сонця, молодості, плодючості, ствердження життя, краси і радості, багатства, швидкості, волі, вірності і відданості – з одного боку, а з іншого – депресії, інертності,

байдужості і смерті: «Я вже й обжився. Маю троє коней – / зелений кінь і наші два коня» [6, с. 102], – читаємо слова Хмельницького. Кінь уособлює неприборкані пристрасті, природні інстинкти, несвідоме, у зв'язку з цим він часто наділявся здатністю пророцтва [5, с. 256]. Невипадкова в тексті української авторки і масть коня: зелений колір тут водночас символізує весну, пробудження природи і життя, а значить молодість і радість, але також і хворобу, зраду і смерть. У романі зелений кінь постає, зокрема, як символ смерті, зради Гелени і при цьому – вини гетьмана, який відчуває свою провину.

Загалом у тексті «Берестечка» констатуємо наступну частотність використання кольорів: найбільш уживаним є чорний – 38 разів, зелений – 28, білий – 15, золотий – 11, сивий – 11, срібний – 8, червоний – 6, рудий – 6, сірий – 4, синій – 3, малиновий – 2, смарагдовий – 2, голубий – 2, рябий – 2, карий – 2, жовтий – 2, рожевий – 1, пурпуровий – 1, багряний – 1, бурий – 1, біло-сірий – 1, зелено-синій – 1. Представлено, отже, 20 основних і другорядних кольорів (оскільки біло-сірий і зелено-синій презентують дифузійну периферію, спільну для декількох мікрополів, то їх можна віднести до двоколірного типу); крім того, фіксуємо використання слова «кольоровий», яке вказує на різнобарв'я (спостерігаємо, зокрема, наростання інтенсивності кольорів за схемою: білий – рудий – кольоровий). Загалом Ліна Костенко використовує 4 ахроматичні, 5 спектральних і 12 неспектральних кольорів. Ці кольоративи переважно співвідносні з душевним станом головного героя і покликані підкреслити його динаміку.

Тенденції використання кольоративів у поетичній мові роману Л. Костенко співвідносні з логікою сюжету й пояснювані нею. Так, чорний колір проходить наскрізною ниткою протягом майже всього роману, адже Богдан Хмельницький довгий час перебуває в пригніченому, невизначеному стані, хоча згодом ноти смутку змінюються кольорами радості, впевненості й рішучості. У процентному відношенні на чорний колір припадає 25 %, а на світлі кольори – 75 %. Отже, попри те, що чорний у Ліни Костенко найуживаніший, світлі кольори в тексті «Берестечка»

переважають. На початку тексту чорний регулярно з'являється з інтервалом у певну кількість світлих кольорів (частіше супроводжує описи битви, депресії героя і под.), а наприкінці роману його частотність спадає, і твір набуває світлих тонів (фінал оптимістичний, акцентовано віру в національну перемогу), хоча в останніх акордах «Берестечка» і бачимо «відчайдушно карий зір» козацького полковника [6, с. 154] (власне фольклорний елемент, що ще раз повертає читача саме до українських звичаїв, традицій і минулого).

Функція кожного кольору в романі Л. Костенко «Берестечко» особлива і неповторна. Погоджуючись, що загалом «колірний простір структурує індивідуально-мистецьку версію світорозуміння Ліни Костенко...» [4, с. 12], зазначимо: хоча тип розміщення кольоративів у тексті очікувано співвідносний з емотивною лінією сюжету – від переважно темних (перебування в полоні, втеча, роздуми про життя) до світлих (повернення булави, кохана жінка, готовність до нових подвигів), – проте у творі в означеному плані простежується й певна своєрідність, нестандартність, пов'язана, в не останню чергу, з використанням авторкою провідних кольорів роману (чорного, зеленого і білого) в їх амбівалентних символічних значеннях. Це доведене вище положення значно коректує загальні висновки Г. Губаревої [4, с. 12] в силу, можливо, надто широкого охоплення вченою обсягу творчості Ліни Костенко; при цьому частково – щодо мікрополя назв чорного кольору – на характерну для поезії Л. Костенко закономірність уживати кольоративи в переносному значенні дослідниця вказує [4, с. 7].

У такий спосіб, переконуємося в оригінальності й певній незвичності ракурсу розуміння твору Ліни Костенко за умови використання запропонованого типу аналізу. Розширення фактичного матеріалу й залучення ряду інших методик вивчення колористики творів Л. Костенко дозволить не тільки поглиблено характеризувати окремі образи її художнього світу, але й говорити про закономірності її творчої лабораторії в цілому, по-новому поглянути на, здавалось би, відомий літературний матеріал.

Література

1. Бабіч Ю. М. Колеравая і светлая эстэтыка ў мове твораў Я. Коласа : манагр. / Ю. М. Бабіч. — Віцебск : УА «ВДУ імя П. М. Машэрава», 2002. — 127 с.
2. Войтович В. Українська міфологія / Валерій Войтович. — К. : Либідь, 2002. — 664 с.
3. Генералюк Л. Екфразис і гіпотипозис: проблеми диференціації / Леся Генералюк // Слово і Час. — 2013. — № 11. — С. 50—61.
4. Губарева Г. А. Семантика та стилістичні функції кольоративів у поетичній мові Ліни Костенко : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» [Електронний ресурс] / Губарева Галина Анатоліївна. — Харків, 2002. — 16 арк. — Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe.
5. Керлот Х. Словарь символов / Х. Керлот. — М. : REFL-book. — 1994. — 608 с.
6. Костенко Л. В. Берестечко : іст. роман / Л. В. Костенко. — К. : Укр. письменник. — 1999. — 157 с.
7. Пирожкова А. О. Семантика цвета в рассказе Дж. Сэлинджера «Хорошо ловится рыбка-бананка» / А. О. Пирожкова // Литературный текст XX века: проблемы поэтики : материалы V Междунар. науч.-практ. конф. — Челябинск : Цицеро, 2012. — С. 303—307.
8. Соловьев С. Цвет, число и русская словесность / С. Соловьёв // Знание – сила. — 1971. — № 1. — С. 54—56.

А.ГУРДУЗ, Н.КУЛАЙ

ЦВЕТ КАК СМЫСЛ В ОРГАНИЗАЦИИ РОМАНА ЛИНЫ КОСТЕНКО «БЕРЕТЕЧКО»

В статье предложен анализ ключевых аспектов динамики внутреннего мира главного героя романа Лины Костенко «Берестечко» сквозь призму системы колористики произведения. Особое внимание уделено логике цветового сопровождения описываемого. Сделано ударение на чертах традиционного и собственно авторского в использовании колоративов в романе.

Ключевые слова: колористика, семантика, соответствие, идиостиль, противоречивость.

A. GURDUZ, N. KULAY

THE COLOUR AS A SENSE IN ORGANIZATION OF THE NOVEL «THE BERESTECHKO» BY LINA KOSTENKO

In this article the analysis of the key aspects of dynamics of the main hero's inner world in the Lina Kostenko's novel «The Berestechko» in the light of a colouristics system of this writing is proposed. The special attention is given to the logic of a colour accompaniment of the description in the novel. The traditional and proper author's parts in the usage of color lexicon in the novel are accented.

Key words: colouristics, semantics, accordance, idiostyle, discrepancy.

УДК 821.161.2-3.08

Леся КОРОЛЬ

АНТРОПОЦЕНТРИЧНІСТЬ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ ЯК ПАРАДИГМА СУЧАСНОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

У статті розглянуто антропоцентричну парадигму в сучасних літературознавчих дослідженнях, виявлено антропосемічну спрямованість інноваційних процесів у літературі. В дослідженні висвітлено смислові центри антропоцентризму в художньому творі. Розглядається дія принципу антропоцентризму в літературі та його неоднозначне сприйняття в сучасному суспільстві.

Ключові слова: рецепція, антропоцентризм, особистість, художній образ, автор, персонаж, читач, портретизація.

У літературознавстві спостерігається відновлення інтересу до людини, як центру переважної більшості художніх творів, та її життя, як смислового навантаження сюжету. Вітчизняне літературознавство намагається осмислити постать людини з усіх аспектів відтворення її внутрішнього та зовнішнього світів. Особливого сенсу набувають дослідження особистості в сприйнятті її іншими героями твору, реципієнтом та самим письменником, якщо зауважити, що принципу антропоцентризму віддавали перевагу провідні філософи. Саме тема людини, її